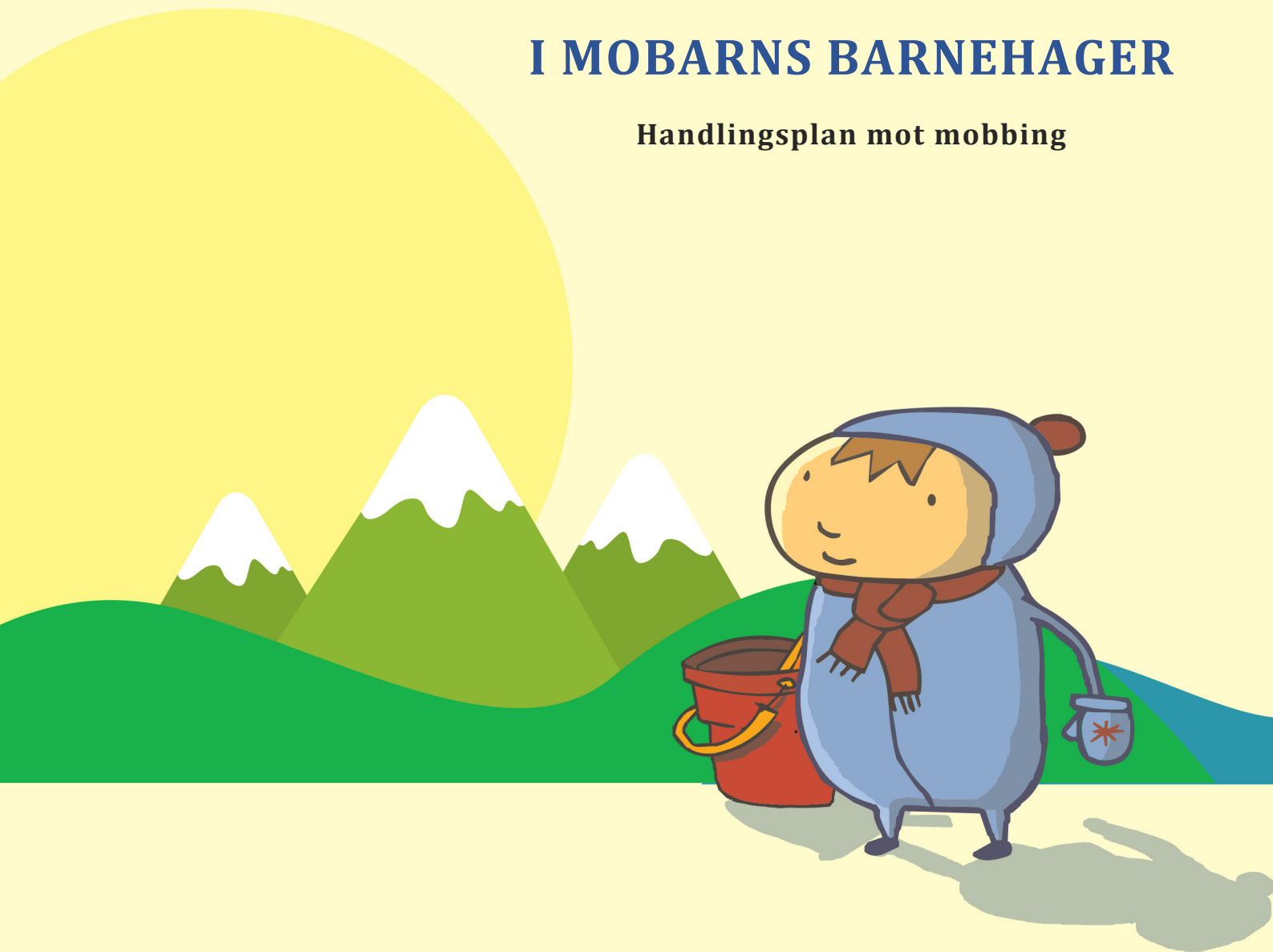

Mobarn

PLAN FOR Å FREMME ET GODT PSYKOSOSIALT MILJØ I MOBARN'S BARNEHAGER

Handlingsplan mot mobbing

INNHold

Innledning

- barnehagens oppgaver for å fremme inkluderende miljø og forebygge mobbing s. 3

Del 1: Å skape et trygt og godt miljø i barnehagen

Universelle tiltak s. 5

Del 2: Å forebygge mobbing og andre krenkelser

Mobbeforebyggende tiltak s. 9

Del 3: Å håndtere mobbing og andre krenkelser når det oppstår

Fange opp, stoppe, følge opp s. 14

Referanseliste

s. 20

Innledning

- Barnehagens oppgaver for å fremme inkluderende miljø og forebygge mobbing

Barnehagen skal være et godt sted hvor barna skal få leke og utvikle seg i et positivt felleskap, og i et trygt og inkluderende miljø. Heldigvis er det slik for de aller fleste barn. Forskning viser likevel at ikke alle barn opplever barnehagen som trygg. Forskningsrapporten “Hele barnet - hele løpet” (Lund, 2015) fastslår at mobbing foregår i barnehagen.

Det er alltid de voksne som har ansvar for relasjonene i barnehagen, og de voksne har et stort ansvar i barnehagens forebyggende arbeid mot mobbing. Alle voksne har som rollemodeller, et særlig ansvar for å etterleve og formidle et godt verdigrunnlag. Ansatte og foreldre må arbeide sammen for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø som forebygger mistrivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelser.

Mobarn har nulltoleranse mot mobbing, og skal ha et respektfullt og inkluderende miljø hvor alle barn skal føle seg trygge og ivaretatt både psykisk og fysisk. Mobarns handlingsplan mot mobbing synliggjør vårt arbeid for forebygging av mobbing, og hvordan våre barnehager arbeider for å skape inkluderende og gode læringsmiljø. For et helhetlig og systematisk arbeid med barnehagemiljø har Mobarn valgt en 3 deling av arbeid og målsetning i tråd med grunnlagsdokument for arbeid med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.11)

Mål som ligger til grunn for Mobarns handlingsplan mot mobbing:

1. Å skape et trygt og godt miljø i barnehagen (universelle tiltak)
2. Å forebygge mobbing og andre krenkelser (mobbeforebyggende tiltak)
3. Å håndtere mobbing og andre krenkelser når det oppstår (fange opp, stoppe, følge opp)

Handlingsplanens hensikt er både som internt verktøy for alle Mobarns ansatte, men også som dokumentasjon til foreldre og eksterne samarbeidsorganer. Handlingsplanen mot mobbing skal implementeres i Mobarns HMS-system, og våre ansatte skal kjenne til og arbeide etter handlingsplanen. Den ligger også tilgjengelig på hjemmesiden vår.

Barnehagens rammeverk som omhandler barnehagens oppgaver for å fremme et godt psykososialt miljø

Barnehageloven er lovgrunnlaget for barnehagene, og sammen med rammeplanen danner de barnehagens verdigrunnlag. Barnehageloven sier at “Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.” (Barnehageloven, 2006, §1)

Rammeplan for barnehagen - Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) sier at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Rammeplanen stiller krav til hva personalet skal gjøre for å skape et godt barnehagemiljø. Dersom et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

Barnehageloven (2006, §41) slår fast at barnehagen skal ha en nulltoleranse mot krenkelser som utestengelser, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Barnehagen har også en plikt til å arbeide forebyggende for et trygt og godt barnehagemiljø. Barnehagelovens § 42 omhandler barnehagens aktivitetsplikt for å sikre at alle barn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Aktivitetsplikten skal sikre at barnehagen handler raskt og riktig når barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Alle som arbeider i barnehagen har plikt til å gripe inn og varsle barnehagens styrer dersom de får mistanke om, eller kjennskap til at et barn opplever krenkelse eller utestengelse. Styrer varsler barnehagens eier i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til et barn blir utsatt for krenkelser eller mobbing skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn selv eller foreldre sier ifra om at barnet ikke er trygt og godt i barnehagen, skal barnehagen iverksette egnede tiltak. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

Barnehagelovens §43 omhandler skjerpet aktivitetsplikt dersom en ansatt i barnehagen krenker et barn. En ansatt i barnehagen som får mistanke eller kjennskap til at en annen ansatt utsetter et barn for krenkelser, skal umiddelbart varsle barnehagens styrer. Styrer skal videre varsle barnehagens eier. Dersom det er styrer som krenker et barn, skal barnehagens eier varsles.

Del 1. Å skape et trygt og godt miljø i barnehagen (universelle tiltak)

Hva gjør barnehagen for å fremme prososial utvikling og et inkluderende miljø

Mobarns visjon og kjerneverdier er grunnleggende i personalet sitt arbeid for et godt psykososialt miljø.

Mobarns Visjon: *“Mobarn - beste sted å være, leke og lære”*

Et trygt og godt barnehagemiljø innebærer ikke bare fravær av krenkelser, men at barnet selv opplever at det er trygt og godt i barnehagen. Barnet skal være inkludert i barnegruppen, og det å gå i barnehagen skal være en positiv opplevelse og noe som barnet ser fram til.

Mobarn sine barnehager skal arbeide systematisk og langsiktig med det psykososiale miljøet i barnehagen. Rammeplanen sier at personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre. Personalet skal være støttende til stede når barna bygger relasjoner og deltar i samspill. Bidra til at barna tilegner seg og videreutvikler ferdigheter som gjør samhandlingen i barnegruppen trygg og positiv. Barnas sosiale utviklingsprosess skal foregå med hjelp av empatiske, deltakende voksne med god relasjonskompetanse. Målet er et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø som hindrer at uheldige mønstre utvikler eller fester seg over tid. En barnehage som arbeider for et godt psykososialt miljø, arbeider samtidig forebyggende mot diskriminering og mobbing. Arbeidet krever kontinuerlig innsats av alle over tid, og styreren har en sentral rolle som leder av prosessen. For å sikre at arbeidet blir systematisk og langsiktig, synliggjøres arbeidet i barnehagens planer. Personalet må vurdere arbeidet jevnlig. Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap.

Voksenrollen i barns lek og samspill

Barn trenger tilstedeværende voksne

Noen barn gir uttrykk for at de opplever at voksne ikke er tilgjengelige når de har behov for kontakt med dem. Det kan være en utfordring for personalet å rekke over alt. Det gjelder spesielt i hektiske perioder hvor mye skjer samtidig, som tilfellet er når praktiske gjøremål foregår parallelt med at barn har behov for omsorg. Derfor er det svært viktig å etablere gode rutiner som gir barna tilgjengelige voksne. Barnehagen skal tenke igjennom hvordan de kan tilrettelegge dagen slik at barna i størst mulig grad kan oppnå kontakt med en voksen når de har behov

for det. Barnehagen vurderer rutinene jevnlig, og leter etter endringer som kan gjøre de voksne eventuelt mer tilgjengelige.

Barn trenger grenser de forstår.

La derfor barna være med på å utforme nødvendige grenser og regler for samværet i barnehagen. Lage trivselsregler sammen med barna på avdelingen årlig.

De ansatte observerer barnas samspill.

Voksne som engasjerer seg og deltar aktivt i barnas lek, får gode muligheter til å se og høre hva som foregår i samspillet mellom dem. Barn som forteller at de blir ertet eller plaget av andre, gir uttrykk for at dette gjerne skjer på steder hvor voksne ikke er. Et oversiktlig fysisk miljø blir derfor viktig, samtidig som personalet må være der barna er.

Barnas utvikling av lekekompetanse

Barn skal mestre ferdigheter både for å komme inn i leken, og for å opprettholde den. Barns lek kan være komplisert, og noen leker krever erfaring og øvelse. Mange barn lærer av å observere andre i lek, noe de må få tid og rom til å gjøre. For å hjelpe barna med å utvikle god lekekompetanse må de ansatte være til stede der barna leker. Det er viktig å ha øye for samspillet i leken og legge merke til hvordan det forløper. De voksne tenker igjennom hvordan de selv eventuelt best kan, og bør hjelpe hvert enkelt barn.

Noen barn strever med å delta i lek. De deltar ikke naturlig i leken, og faller utenfor leke-fellesskapet i barnehagen. Sosial kompetanse er en forutsetning for å delta i lek, og noen barn mestrer ikke de sosiale ferdighetene som leken krever. Kommunikasjonsvansker kan være en årsak til at et barn faller ut av leken. Andre som mestrer disse ferdighetene godt, kan bli premissleverandører og ledere i leken. Noen barn blir jevnlig avvist fra lek eller ignorert. Noen barn kan svært ofte eller alltid få tildelt passive roller som å være baby eller hund i rollelek. Det er personalet sitt ansvar å bidra med å tilrettelegge lekesitasjonene slik at leken blir mest mulig inkluderende, og slik at negative handlingsmønstre ikke fester seg.

Noen ganger kan det oppstå interessekonflikter mellom barna i lek. Det kan oppstå konflikter når for eksempel to barn vil leke med samme leke, eller hvis grupper av barn vil leke på et spesielt, avgrenset område samtidig. Barn kan ha vansker med å vurdere hvordan andre opplever de og det de gjør i leken. Det kan være vanskelig for barn å se sammenhengen mellom årsak og virkning i samspillet med andre. Voksne kan hjelpe dem med å forstå det som skjer, og veilede dem i konkrete situasjoner. De kan bidra ved å mekle og hjelpe til med å finne kompromisser. Ved å kommunisere åpent, være konkret og bidra selv, veileder de voksne barnet på en hensiktsmessig og trygg måte.

Arbeid med kommunikasjon og språk

Kommunikasjon er viktig for å forstå og for å bli forstått. Å kunne sette egne grenser ved å gi et stoppteegn med hånden, si nei eller stopp hvis det skjer noe som barnet ikke liker er en viktig kommunikasjonsferdighet i barnehagehverdagen. På samme måte er det sentralt å kunne tolke andres signaler for å forstå hva som er ønsket eller akseptabel atferd, eller hva som overskrider deres grenser. Personalet støtter barnet når det prøver seg fram i dagligdagse situasjoner. Hjelp barnet med å kommunisere egne følelser og tanker, å uttrykke egne ønsker og behov og å tolke andres følelser, ønsker og intensjoner. Dette trenger barna tid til å prøve ut, og til å erfare i ulike situasjoner gjentatte ganger over tid.

Språk er viktig for å kommunisere. For å hevde seg positivt i samspill med andre er det sentralt å beherske språket. Barn som ikke kommuniserer godt muntlig, kan bli overhørt og oversett i samspillet med andre barn. For de som ikke behersker språket så godt er det viktig at vi voksne er til stede. I rammeplanen står det at gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening. Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og helhetlig språkutvikling. Manglende kommunikasjon kan også være årsak til konflikter. Å arbeide aktivt og systematisk med språk i barnehagen er derfor en god strategi for å skape relasjoner og oppnå positivt samspill mellom barna i lek og samvær.

Sosial kompetanse

Sosial kompetanse er nøkkelen til trivsel i barnehagen. Rammeplanen sier at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill.

Sosial kompetanse handler om å kunne kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen er sentral for at barn skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspillet med de andre. Et barn som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass. Forskning viser at barns evne til å etablere vennskap i stor grad henger sammen med den sosiale kompetansen deres. Sosial kompetanse består av et sett ferdigheter som naturlig inngår i en helhet i barnas samspill, for eksempel selvfølelse, empati, prososial atferd, selvhevdelse og selvkontroll. Hvilke ferdigheter som er aktuelle, vil avhenge av situasjonen og sammenhengen. I relasjonene til voksne og barn i barnehagen videreutvikler barnet den sosiale kompetansen som det trenger i relasjoner til andre mennesker generelt (Utdanningsdirektoratet, 2018).

Samarbeid mellom barnehage og hjem

Daglig kontakt og uformell småprat om barnet og det som foregår i barnehagen, er en viktig base for foreldresamarbeidet. Slik opplever foreldre at personalet ser, er opptatt av og tar vare på deres barn. Når foreldrene henter barnet sitt, kan de for eksempel få innblikk i dagens aktiviteter, barnets opplevelser og et inntrykk av hvordan barnet har hatt det. Dette er en god innfallsvinkel for foreldrenes samtaler med eget barn om dagens innhold og barnets opplevelse av barnehagedagen. Det er også et godt utgangspunkt for å vurdere barnets trivsel, og for forberedelse til foreldresamtaler. Foreldresamtaler gjennomføres 2 ganger i året, eventuelt flere ved behov.

Foreldrene er en viktig ressurs. Ansatte og foreldre må arbeide sammen for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø som forebygger mistrivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelser. Foreldre og barnehage samarbeider i holdningsarbeidet og tar felles ansvar for å støtte og styrke barna. Foreldre kan fange opp signaler om livet i barnehagen og deretter komme med innspill som kan ha betydning for kvaliteten på miljøet. Barnehagen kan være en arena der foreldrene møter hverandre og bygger nettverk. Ifølge Ingrid Grimsmo Jørgensen som er pedagog på Høgskolen i Lillehammer er rause og inkluderende foreldre, som snakker positivt om andre når de er sammen med barna sine, er en viktig nøkkel til at barna skal få gode sosiale ferdigheter (Skaare, 2015).

Foreldremøter og møter i samarbeidsutvalget er en god samarbeidsarena. Aktuelle tema fra rammeplanen som livsmestring og helse, vennskap og felleskap kan være nyttige som innhold på foreldremøter. På slike møter må barnehagen i tillegg informere om det fortløpende, forebyggende arbeidet med å skape et godt psykososialt barnehagemiljø. Barnehagen kan i tillegg benytte foreldremøte til å bli enige om ulike sosiale regler, som for eksempel invitasjon til bursdager, vennebesøk og lignende.

Forventinger til foreldre:

- Medansvar for fellesskapet
- Bevisste egne holdninger og hvordan en omtaler andre
- Interesserte i hvordan de andre barna har det og omtaler barna, personalet og barnehagen positivt
- Ikke bevisst utelate enkeltbarn fra bursdager og andre arrangement Foreldrene må være klar over at valgene de tar ikke bare har konsekvenser for eget barn, men også andres barn og samspillet mellom dem alle. Bidrar jeg til inkludering eller ekskludering?

KORT OPPSUMMERT: BARNES TRIVSEL ER VOKSNES ANSVAR!

TILSTEDEVÆRENDE OG OBSERVANTE VOKSNE ER VIKTIG!

Del 2. Å forebygge mobbing og andre krenkelser (mobbeforebyggende tiltak)

For å kvalitetssikre arbeidet med forebygging mot mobbing i barnehagen har Mobarn utarbeidet og implementert følgende rutiner i sine HMS-rutiner:

- Rutine for forebygging av mobbing i barnehagen
- Barnesamtale om barns trivsel og læringsmiljø. Samtalen utføres uformelt, og tilpasset barnets modenhet. For små barn må tilpassede observasjonsmetoder benyttes.
- Relasjonskartlegging
- Forslag til barnebøker og materiell
- Informasjon og materiell til barnehagens arbeid med forebygging av mobbing

RUTINE FOR FOREBYGGING AV MOBBING I BARNEHAGEN

Tiltak	Ansvar	Dato
Hele barnehagen og alle ansatte går igjennom handlingsplanen, og planen implementeres i barnehagens praksis.	Styrer og ped.leder	En gang i året under HMS rutiner barn og helse
Ansatte samtaler om hva som karakteriseres som mobbing/krenkende adferd (både mellom barn – barn, og mellom voksne – barn). Avhengig av størrelse på personal kan det deles i mindre grupper dersom ønskelig.	Styrer og ped.leder/ gruppeleder	Ved oppstart av nytt barnehageår
Barnehagen informerer foreldre ved oppstart i barnehagen om rutinen.	Styrer	Ved barnehagestart
Opplæring og informasjon til alle nyansatte om Mobarns «Handlingsplan mot mobbing i barnehagen».	Styrer og ped.leder	Ved ansettelse
Barnehagen setter og evaluerer klare og forståelige grenser for akseptabel oppførsel.	Styrer og ped.leder	Årlig og ved behov under HMS rutiner.
Barnehagen vurderer det psykososiale læringsmiljøet.	Styrer og ped.leder	Årlig og ved behov under HMS rutiner.
Barnehagen ser på og evaluerer voksnes atferd og holdninger. Fokus og bevissthet rundt hvordan voksnes væremåte og samarbeidsklima påvirker det psykososiale læringsmiljøet.	Styrer og ped.leder	Årlig og ved behov under HMS rutiner.
Barna oppfordres til å si ifra hvis de ser andre blir plaget eller selv blir mobbet	Alle ansatte	Kontinuerlig

Hvis foreldre gir tilbakemelding/ er bekymret for at barnet mistrives i barnehagen skal det tas på alvor	Alle ansatte	Kontinuerlig
Hvis personalet ser at barn blir mobbet/ plaget gripes det inn umiddelbart	Alle ansatte	Kontinuerlig
Barnehagen har etablert gode rutiner for oppfølging av hvert enkelt barns utvikling og trivsel.	Alle ansatte	Kontinuerlig
Gjennomføre barnesamtale i forkant av foreldresamtaler – gjøres i en uformell situasjon samtale under lek, tilpasses alder og modenhet.	Alle ansatte	2 ganger i året (høst og vår)
Relasjonskartlegging – For å kartlegge relasjoner mellom voksne og barn. Barnehagene har eksempel på ulike skjema til dette. Eksempel på hvordan dette kan gjøres: se informasjon og materiell til barnehagens arbeid for forebygging av mobbing.	Ped.leder organiserer for sin avdeling. Alle på avdelingen deltar.	2 ganger i året (høst og vår)
Såstedsanalyse – gjennomføre ståstedsanalyse for å evaluere barnehagens arbeid for å fremme vennskap og felleskap.	Styrer Alle ansatte	1 gang pr år
Barnehagen involverer foreldrene i forebygging av mobbing. Tema på foreldremøte, Amu og Samu.	Styrer	En gang i året.

Barnesamtale om barns trivsel og læringsmiljø

Spørsmål	Svar:
Hva liker du å gjøre på i barnehagen?	
Har du det bra i barnehagen?	
Fortell meg hva du synes er bra i barnehagen/hva som ikke er bra.	
Hvem leker du med i barnehagen?	
Hvem er dine venner i barnehagen?	
Hvem hjelper deg hvis du er lei deg i barnehagen?	
Er det noen i barnehagen det er vanskelig å leke sammen med?	
Er det noen du skulle ønske du kunne leke mer med?	
Ser du noen som leker alene? Gjelder det i dag, alltid, ute/inne	
Hvis du ser noen som leker alene, hva kan du gjøre da?	
Når du ser at noen er stygge med hverandre – hvordan føler du deg da?	
Er det noen her som er ekstra flink til å gjøre/si snille/gode ting? Hva er det de gjør som er bra? Hvem er det som gjør gode ting?	
Er det noen barn du kunne tenke deg å bli litt bedre kjent med?	
Hvem er det som bestemmer i leken?	
Hva skjer om du ikke er enig? Og hva gjør du da – fortell.	
Hvis en av barna i barnehagen skulle bestemme for alle en hel dag, hvem skulle det vært?	

I barnehagens arbeid med å forebygge mobbing kan det være hensiktsmessig å benytte seg av arbeidsmetoder som f.eks temaarbeid. Det finnes mye tilgjengelig barnelitteratur som handler om å være venner, redsel og om å være alene.

FORSLAG TIL BARNEBØKER OG MATERIELL

Boktittel	Forfatter
Kunsten å møte en Bjørn	Camilla Otterlei
Venner	Brenne/Dybvig
Odd er et egg	Lisa Aisato
Albert og udyret	Gunilla Bergstrøm
Hvem kan redde Albert Åberg?	Gunilla Bergstrøm
Mathias er alene	Ingrid Lund
Skal vi være venner - Sara og Rune lærer om sosial kompetanse	Käte From og Rikke Mølbak
Karsten liker å danse	Tor Åge Bringsværd
Den lille gutten og løven	Ulf Nilsson
Krokodilleyven	Taran Bjørnstad / Johan Egerkrans
10 små vennebøker	Linda Palm
Boka om å være venner	Mary Hoffman og Ros Asquith
Grønne tanker – glade barn (psykologisk førstehjelp) En koffert med hefte, samt konkreter. Finnes og en app: Glade maur.	Solfrid Raknes
Gleding!; med Lykke og Wilmer	Siri Abrahamsen
Mattias er alene	Ingrid Lund
Rikki	Guido van Genechten
Fremmed	Kaia, Bendik og Trond Brønne.
Superdrømmeren	Klaus Hagerup
Ruffen	Tor Åge Bringsværd

INFORMASJON OG MATERIELL TIL BARNEHAGENS ARBEID MED FOREBYGGING AV MOBBING

- [Relasjonskartlegging: Kartlegging av relasjon mellom voksne og barn.](#)
- Ståstedsanalyse: Ståstedsanalysen skal bidra til gode refleksjonsprosesser, og er et hjelpemiddel for barnehagebasert vurdering. Målet er å skape felles refleksjon om barnehagens praksis blant alle de ansatte, og å peke ut områder barnehagen vil prioritere i videre endrings- og utviklingsarbeid. [Udir.no](#)
- Dialogmodellen.no: Dialogmodellen er en erfarings- og forskningsbasert modell som har sitt utgangspunkt i forskningsprosjektet "Hele barnet, hele løpet, mobbing i barnehagen". Verktøyet skal være med på å forebygge mobbing i barnehagen ved at foreldre og ansatte øker sin kunnskap og avklarer forventninger til hverandre gjennom dialoger om mobbing som tema Materialet finnes på: <https://dialogmodellen.no/>
- Mobbeombudet i Møre og Romsdal. Alle barn og unge som går i barnehagen og på skolen har rett til å ha det bra, og den viktigste oppgava til mobbeombudet, er å passe på at denne retten blir oppfylt. <https://intranett.mrfylke.no/UNG/Mobbeombudet>
- Partnerskap mot mobbing: Sammen for et inkluderende lærings- og oppvekstmiljø 2016-2020 <https://www.regjeringen.no/contentassets/95ef678cc8c7454fb45e3f57826dd461/partnerskapmotmobbing.pdf>
- FNs barnekonvensjon https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (barnehageloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017) <https://www.udir.no/rammeplan>
- Mobbing (informasjon til barn, foreldre og ansatte) <https://www.udir.no/nullmobbing/>

- Barns trivsel – voksnes ansvar (Veileder, finnes på flere språk)
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>
- Barns trivsel i barnehagen (informasjon, støttemateriell og filmer)
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/filmer-trivsel-i-barnehagen/>
- Hva vet vi om mobbing i barnehagen? (Kort artikkel)
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/hva-vet-vi-om-mobbing-i-barnehagen/>
- Hjemmeside til Læringsmiljøsentret <http://laringsmiljosenteret.uis.no/barnehage/>
- På leit etter læringsmiljøet i barnehagen (Synteserapport utarbeidet på oppdrag av Udir)
https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/13233218/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8senteret/Pdf/Barneha ge/Rapport_Pa%20leit%20etter%20laringsmiljoet.pdf
- Mobbing i barnehagen: Hva kan foreldre og ansatte gjøre? (artikkel)
<https://utdanningsforskning.no/artikler/mobbing-i-barnehagen---hva-kan-foreldre-og-ansatte-gjore/>
- Foreldreutvalget for barnehager (FUB): Mobbing i barnehagen. Ressursbank på ulike språk.
<https://www.fubhg.no/mobbing-i-barnehagen.323015.no.html>
- Hele barnet hele løpet: Mobbing i barnehagen
<http://www.forebygging.no/global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>
- Mobbing angår alle (informasjon og materiell)
<https://www.unicef.no/denene/kategori/mobbing-angar-alle%20Sjumilssteget%20%E2%80%93%20Barnekonvensjonen%20i%20praksis>
- Sjumilssteget.no: Sjumilsstegets mål er å få saksbehandlerne i fylkesmannsembetene og kommunene til å bruke barnekonvensjonen aktivt i all saksbehandling som angår barn og unge.
<https://www.sjumilssteget.no/>
- Språkstimulerende tiltak ved hjelp av bildesymboler for å fremme kommunikasjon og hindre misforståelser
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ask/ask-i-barnehagen/>

Del 3. Å håndtere mobbing og andre krenkelser når det oppstår

(fange opp, stoppe, følge opp)

Hva er mobbing?

Mobbing blir definert ulikt. Vi har valgt å forholde oss til definisjonen utarbeidet av Anne Helgeland og Ingrid Lund gjennom prosjektet – Hele barnet, hele løpet: Mobbing i barnehagen:

“Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for felleskapet” (Lund, 2015). Med krenkelser mener vi ord eller handlinger begått av barn eller voksne, som oppleves som negative eller sårende av andre. Krenkende adferd er uavhengig av intensjonen bak.

Mobbing blant små barn kan forebygges ved at voksne er oppmerksomme på barnas trivsel, trygghet og samspill i barnegruppa. Samtidig viser det seg at barn som opplever mobbing, utestengelser og krenkelser opplever lite støtte fra de voksne i barnehagen (Lund, 2015). De voksnes oppmerksomhet og tilstedeværelse forebygger, og vil kunne føre til at færre barn vil oppleve eller utfører mobbing. “Barnehagens indre kultur, relasjoner mellom menneskene og holdninger påvirker barnehagens læringsmiljø. Det gjør også forventningene som stilles til barn og barnehagen. Barn som blir mobbet og som mobber andre må derfor sees i forhold til de relasjonene og den sammenhengen de befinner seg i” (Lund et al.2015)

Det er alltid de voksne som har ansvaret for relasjonene i barnehagen. Alle barn skal oppleve at de er betydningsfulle, at de blir sett, hørt og inkludert!

I Mobarns barnehager har vi utarbeidet en tiltaksplan for å fange opp, stoppe og følge opp mobbing. Ved å iverksette tiltakene ivaretar våre barnehager aktivitetsplikten.

Varslingsplikt. Rutiner for varsling i barnehagene.

Barn som blir mobbet skal bli tatt på alvor. Det er de voksnes ansvar å hjelpe barnet.

Voksne skal bidra til at barna får øve på, og fremme at de lærer:

- Å si stopp! Jeg vil ikke! Å vise det med ord og kroppsspråk
- At det har rett til å bli behandlet godt
- At det ikke er barnets egen skyld at det blir mobbet.
- At det skal si fra til en voksen hvis plagingen forsetter.

Barn som blir mobbet klarer ikke selv å komme seg ut av mobbingen, og kan etter hvert få ødelagt selvfølelse og selvbilde. Barn som blir mobbet skal oppleve at de får og kan be de voksne om hjelp, og være sikker på å få hjelp.

Barn har rett på et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, og alle tegn på at barn ikke opplever dette krever at voksne iverksetter tiltak. Barn som enten selv gir uttrykk for, eller det blir varslet fra foreldre eller personal, skal tas på alvor. Barnehagen har aktivitetsplikt, og skal agere ved alle varsel. Et varsel kan også være at en foreldre uttrykker bekymring for at ikke barnet trives eller ikke vil i barnehagen.

Dersom det er barnehagen som varsler om mobbing er det viktig at barnets foreldre informeres så snart som mulig etter at pedagogisk leder/styrer får opplysninger om situasjonen.

Mobarn har utarbeidet verktøy for dokumentasjon og oppfølging som skal benyttes når barn ikke trives eller blir utsatt for mobbing. Alle dokument skal lagres i egen digital saksmappe, med styrte tilgangsrettigheter.

- Observasjonsskjema
- Tiltaksplan
- Notat vedrørende krenkende adferd/mobbing. Den voksne som har observert skriver ned og gir til pedagogisk leder/styrer.
- Referat fra alle møter.

Alle varsel, dokumentasjon og notater skal signeres. Varsles barnehagen av foreldre, husk signatur fra foreldre. Opplysningsflyten må ivareta barn og foreldres personvern, dokumenter blir tilgjengelig for de det er relevant for. Styrer har ansvar for opplysningsflyten og skal styre prosessen.

Barn som utsetter andre for mobbing

Det er viktig at barnet får hjelp til å forstå at det er handlingene som skal endres, det er ikke barnet selv det er noe galt med. Barnet må merke at den voksne er på hans/hennes side, og at det får hjelp til å lære hvordan en skal være overfor andre. Det er viktig å hjelpe barnet ut av den onde sirkelen. Barnet skal følges tett, og den voksne må gi oppmuntringer og anerkjennelse når barnet gjør fremskritt.

Arbeidet skal skje i tett samarbeid med barnets foreldre.

Voksne skal hjelpe barn som mobber til å lære:

- Å stoppe når det blir sagt stopp
- Å respektere andre
- Å ta hensyn til andre
- Å vente på tur
- Å overholde regler i leker og spill
- Å være uenige på ordentlig måte
- Å slutte å true andre
- Å slutte å gi andre skylden

Voksne som mobber

“Det skal være en skjerpet aktivitetsplikt dersom voksne som jobber i barnehagen krenker barn. At plikten er skjerpet betyr at det straks skal varsles, undersøkes og settes inn tiltak, og at den ansvarlige for barnehagen skal varsles.” (regjeringen.no)

Personal som ser at voksne mobber barn varsler om kritikkverdige forhold til styrer. Dersom det er styrer som mobber skal personalet gå til Mobarn administrasjonen.

I alle mobbesaker skal behov for veiledning fra andre instanser vurderes.

For å kvalitetssikre arbeidet med tiltak mot mobbing i barnehagen har Mobarn utarbeidet og implementert følgende rutiner i sine HMS-rutiner:

- Tiltaksplan dersom mobbing skjer i barnehagen
- Observasjonsskjema
- Notat vedrørende krenkende atferd/mobbing i barnehagen
- Referat fra møte vedrørende mobbing og krenkende atferd i barnehagen.

TILTAKSPLAN DERSOM MOBBING SKJER I BARNEHAGEN

- Det skal gripes inn og tiltak igangsettes umiddelbart straks mobbing avdekkes.
- Det skal skrives referat fra alle møter

Tiltak	Ansvar	Gjennomf. Sign. og dato
Personalet Alle varsel om mobbing skal tas alvorlig, personalet har plikt til å agere på alle varsel.	Alle	
Personalet Dersom mobbing er oppdaget skal ped.led og styrer informeres. Observasjonen noteres og formidles så konkret som mulig.	Den som oppdager mobbingen.	
Foresatte Informere foreldre. Når man mistenker mobbing er det viktig at foreldrene blir informert av ped.leder så snart som mulig. Den informasjonen kan tas per telefon. Når vi vet mer av omfanget kan det innkalles til møte (Ikke felles, et møte pr barn). Foreldrene til alle parter må holdes løpende informert.	Ped.leder. Øvrige ansatte skal ikke uttale seg. Viktig at foreldrene får riktig informasjon.	
De ansatte på avd. (evt. hele barnehagen) informeres.	Ped.leder	
Styrer informerer administrasjonen i Mobarn.	Styrer	
Barna Snakk med de aktuelle barna om det som har skjedd. Snakk først med barna hver for seg.	Ped.leder er ansvarlig på sin avdeling. Styrer er overordnet ansvarlig.	
Personalet vurderer hva som er årsaken til hendelsen og hva som bidrar til de uønskede hendelsene (evt.gjentas)	Ped.leder	
Tiltak iverksettes ut fra refleksjoner i personalgruppen rundt hva som er årsaken til hendelsen.	Ped.leder	
Vurdere behov for bistand fra andre instanser.	Ped.leder /styrer	
Be barna om forslag til hva som kan gjøres med situasjonen.	Ped.leder	
Sammenfatt barnas forslag med det personalet har kommet frem til.	Ped.leder	

Foresatte til den/de som blir utsatt for mobbing og til den /de som utsetter andre mobber innkalles til hvert sitt møte (ikke felles) der de blir informert og tatt med på råd.	Ped.leder er ansvarlig på sin avdeling. Styrer er overordnet ansvarlig	
Eventuelt videre tiltak	Ped.leder er ansvarlig på sin avdeling. Styrer er overordnet ansvarlig.	
Informasjon/samtale med foreldre etter behov.	Ped.leder er ansvarlig på sin avdeling. Styrer er overordnet ansvarlig.	
Ny evaluering 1.mnd/3mnd/6mnd? <ul style="list-style-type: none"> - Samtale med barna - Skriftlig informasjon eller samtale med foreldrene - Eventuelt videre tiltak. 	Ped.leder er ansvarlig på sin avdeling. Styrer er overordnet ansvarlig.	

OBSERVASJONSSKJEMA

Hva har jeg sett/hørt	Hvem var involvert	Når	Signatur

NOTAT VEDRØRENDE KRENKENDE ATFERD/MOBBING I BARNEHAGEN

Barnets navn	
Avdeling	
Bekymring meldes til	
Bekymring meldes av	
Dato	
Hva er observert? (Utestengt fra lek, ikke bli akseptert, negative kommentarer, krenket, herset med, latterliggjort, manipulert eller annet)	
Hvordan ble bekymringen oppdaget?	
Annen relevant informasjon	

Underskrift ansatt:	Underskrift ansatt:
Underskrift foreldre:	Underskrift foreldre:

REFERAT FRA MØTE VEDRØRENDE MOBBING OG KRENKENDE ATFERD I BARNEHAGEN

Dato:		
Tilstede på møte:		
Dato for oppfølgingsmøte:		
Saksbeskrivelse	Tiltak	Ansvar

Underskrift ansatt:	Underskrift ansatt:
Underskrift foreldre:	Underskrift foreldre:

Referanseliste:

Barnehageloven. (2006). Lov om barnehager (LOV-2018-06-22-85). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Lund, I., Gotfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D.Ø., Kovac.B.V., & Cameron.D.L. (2015). *Hele barnet hele; Mobbing i barnehagen*. Hentet fra <http://www.forebygging.no/global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/>

Skaare, S.D. 2012, 30.desember. Slik lærer barn mobbeadferd av foreldrene sine. Hentet fra

<https://forskning.no/barn-og-ungdom-hogskolen-i-lillehammer-partner/slik-laerer-barn-mobbeadferd-av-foreldrene-sine/664833>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehagemiljø, skolemiljø, mobbing og andre krenkelses*. Hentet fra

<https://www.fylkesmannen.no/contentassets/513fa156aaa64eb3a20965a0d79c1d1a/grunnlagsdokument-barnehage-skolemiljo-mobbing-og-krenkelses.-revidert-utgave-15.09.17.pdf>

Utdanningsdirektoratet. (2018). *Barns trivsel – voksnes ansvar*. Hentet fra

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/trivselsveileder/>